

materials for the lesson. In this way, you take care of nature and also save your own energy for something more important.

• Speed. Time is the most valuable resource. Since there is no need to get from one part of the city to another, you can definitely use this time with greater benefit for yourself, or for preparing for class.

Despite the fact that some of the advantages of a traditional class cannot be replaced by an online format, we can still enjoy modern realities and make the learning process as pleasant as possible for our students. Do not be afraid to experiment with those resources that are presented in public access, choosing your favorites!

#### REFERENCES

1. Faulconer E. K., Gruss A.B. A Review to Weigh the Pros and Cons of Online, Remote, and Distance Science Laboratory Experiences. 2017. Available: <https://id.erudit.org/iderudit/1051246ar>
2. Keengwe J. Best Practices in Online Learning and Teaching in Higher Education. MERLOT. Journal of Online Learning and Teaching. Vol. 6, No. 2, June 2010.
3. Moore J., Dickson C., Galyen D. E-learning and distance learning environments: Are they the same? Elsevier. The internet and higher education. 2011
4. Nguyen T. The Effectiveness of Online Learning: Beyond No Significant Difference and Future Horizons MERLOT. Journal of Online Learning and Teaching Vol. 11, No. 2, June 2015.
5. Stephenson J. Teaching & Learning Online. New Pedagogies for New Technologies. 2018.
6. Singh V., Thurmamn A. How Many Ways Can We Define Online Learning? A Systematic Literature Review of Definitions of Online Learning (1988-2018). American journal of distance education. 2019.
7. Tabor S.W. "Narrowing the Distance: Implementing a Hybrid Learning Model", Quarterly Review of Distance Education. IAP, 2007.
8. Traditional Learning Vs. Online Learning, [online] Available: <https://elearningindustry.com/traditional-learning-vs-online-learning>.

УДК 811.161.2'24:61

**К. Д. Каруник**

**Харківська медична академія післядипломної освіти,  
Харківський національний університет, Україна**

#### **ТЕРМІНИ-АНГЛІЗМИ НА СТОРІНКАХ МЕДИЧНИХ ЖУРНАЛІВ**

*Українські мовознавці та термінологи зауважують часті факти лінгвістичної небалості в наукових працях медичних фахівців. Трапляються не лише граматичні чи правописні помилки, але й численні терміни-англізми, позичені з російського мововжитку. Така практика ксеноманії суперечить синтезові пуристичного й утилітарного підходів, узвичаєному в українському мовному унормуванні. Як наслідок, замість усталених українських термінів дослідники медичної сфери зловживають термінами-етранжизмами.*

**Ключові слова:** порушення лексичної норми, медична термінологія, терміни-англізми, наукова мова медичних фахівців, підходи до мовного унормування.

*The Ukrainian linguists and terminologists are concerned about improper language use in academic writing of the medical specialists. Not only are various grammar and spelling mistakes found in medical journals, but numerous facts of vocabulary and terminology misuse too. In particular, many a terms are borrowed from English via the Russian intermediacy. Such a habit (xenomania-like) is opposite toward the synthesis of puristic and utilitarian approaches viable in the Ukrainian language standardization practice. Thus instead of applying natural Ukrainian terms, the researches in Medicine barbarize in their papers.*

**Key words:** vocabulary misuse, medical terminology, the English loan terms, academic language of the medical specialists, language standardization approach.

Питання культури мови та мовної компетенції серед науковців різноманітних спрямовань, крім філологів, як правило посідає друго- або й третєорядне місце. Фахові

видання, спеціалізовані на медичних темах, часто друкують наукові здобутки, не вдаючись до мовної редакції, залишаючи тексти в авторській редакції. Попри високий рівень обізнаності в царині медицини й інших суміжних галузей, попри природню спостережливість і навіть очитаність, публікації науковців-медиків часом хибують на стилістичні, граматичні й – понад усе – лексичні неокковирності.

Дослідники мови медиків принагідно зауважують типові проблеми й огріхи в наукових публікаціях. Зосібна Ольга Гайда, Олександр Герасименко, Пилип Селігей, Тетяна Симоненко та ін. вказують на численні лексичні й термінологічні відхилення [1; 2; 8; 9]. На словотвірні та морфологічні хиби авторів-медиків звертає увагу Ірина Качан із запорізькими колегами [3; пор. 2; 9]. Синтаксичні недоладності й типові помилки розглянуто в працях Наталії Руденко та Тетяни Симоненко [7; 9]. Наталія Місник і Людмила Симоненко нарікають на пересічно незадовільний рівень володіння серед інтернів ортографічними нормами, зокрема в написанні галузевих термінів [5].

До числа типових лексичних вад лінгвісти зараховують: а) вживання неусталених, калькованих і штучних термінів-етранжизмів [1, с. 103; 2, с. 57-58; 8, с. 36]; б) некоректне вживання сталих висловів і фраз [2, с. 57; 9, с. 20]; в) поплутання паронімів [9, с. 21]. Розгляньмо докладніше термінологічні тенденції на прикладі наукових розвідок, оприлюднених у періодичних фахових виданнях «Медичні перспективи» й «Дерматологія та венерологія» у 2017–2022 рр.

Дискусії щодо запозичених термінів здавна точаться в колах фахівців і термінознавців. Неоднаковий підхід до використання термінів іншомовного походження демонструють представники різних галузей знання – часто практика суперечить нормативним рекомендаціям і лексикографічним приписам. Як зазначає О. Гайда, «сучасна українська термінологія прагне розвиватися відповідно до міжнародних стандартів», та водночас простежується «посилений інтерес до національних елементів у мові» [1, с. 102]. Нині виокремлюють три основні підходи до запозиченої лексики: **ксеноманія** (заохочення запозичень), **утилітаризм** (увага лише до тих чужомовних одиниць, які не піддаються заміні) та **пуризм** (плекання мовної чистоти). На практиці переважає ксеноманія. Натомість українські лінгвісти (словникарі й термінознавці) шукають балансу між утилітаризмом і пуризмом.

Більшість дослідників погоджуються з тим, що процес запозичення нині досить активний, тож «відбувається поповнення і видозміна медичної термінології» [1, с. 103]. Неприйняття національних термінів самі медики подеколи пояснюють «зайвими асоціаціями», пов'язаними з внутрішньою формою або семантичною мотивацією цих одиниць (напр., *кульша, черевний, підпауутинний*), вважаючи їх простонародними, застарілими, ненауковими. Тим-то англійську мову визнають за провідне джерело для черпання альтернативних термінів: «Медична англійська стає мовою міжнародного спілкування. Нові медичні терміни можуть утворюватись шляхом запозичення слів зі звичайної англійської мови» [6, с. 307].

Узяті до аналізу публікації з фахових медичних журналів також рясніють запозиченими елементами, які, на думку самих авторів, спрощують їм висловлення, дають змогу одним-двома словами пояснити складні процеси чи явища. Разючими є безпотрібні англізми, як-от: *дебют клінічної симптоматики, резистентність, тригер, мажорні / міnorні алергени, мікст алергенів, ко-сенсibiliзація, менеджмент патологічних вагінальних виділень, комплаєнтність, високий комплаєнс, інвазія, предиктор виживаності, імовірність регіонарних метастазів, семплінг, трансфузійне забезпечення, завод-фракціонатор, вірулентність, натуральні кілери, прогестерон індукованого блокуючого фактора, експресія ангіотензинових рецепторів, фракція викиду, маніфестний гіпотиреоз, постпрандіальний період, вазодилація, індукус запалення, інгібітор синтезу, експресування, моніторування, коморбідний перебіг,*

*перитонеальний бар'єр, проксимальний розподіл, гастроінтестинальний тракт, патерни, пухлинні депозити, може експресуватись пухлинами, мультифокальне ураження* та ін. Частина з цих етранжизмів уже защепилася в науковій мові й, відповідно, фіксується в словниках іншомовних слів або в медичних словниках (як-от, *вірулентність, інгібітори, регіонарний, резистентність*). Але в переважній більшості наведених англійзмів немає об'єктивної потреби, оскільки для них існують українські відповідники: *вазодилація* = розширення судин; *експресувати* = виявляти; *комплаєнс* = допасованість; *сенсibiliзація* = чутливість; *мікст* = суміш, добірка; *маніфестний* = наявний, виявлений; *моніторингування* = стеження; *патерни* = властивості; *предиктор* = ознака, вірогідність; *семплінг* = відбирання зразка, *трансфузія* = переливання крові; *тригер* = пуск, збудник, спонука. Дивоглядами сприймаються, зокрема, кальковані англійські анатомічні грецизми й латинізми (*гастроінтестинальний, перитонеальний, тиреоїдний*), що ними заступається відомі здавна українські рівнозначники (*илунково-кишковий, черевний, щитовидний*).

Рація в заведенні до термінологічного апарату іншомовних одиниць з'являється лише тоді, коли вони заповнюють прогалину: річ є, а номена (найменування) бракує; або коли запозичення має якийсь відмінний від уже наявного в мові семантичний нюанс. Як відомо, термінологія медицини на тлі інших галузей розроблена чи не найкраще. До користування медики мають численні галузеві перекладні й енциклопедичні словники [пор. 2, с. 56]. Тому мовознавці певні, що вплив етранжизмів не можна абсолютизувати, адже вони загрожують «денационалізацією терміносистеми, витісненням національних термінів і терміноелементів» [1, с. 102]. Ба більше, «у фаховому мовленні українські слова автоматично сприймаються у потрібному термінологічному значенні (*речовина, рідина, тіло, тиск*). Національні терміни є більш зрозумілими, вони полегшують сприйняття фахової мови, можуть краще передати суть позначуваного поняття» [1, с. 103]. Тим-то виправданим вважається пуристичний підхід і перевага українських термінів перед запозиченими [4, с. 43-44], на кшталт: *вакцинація* = *щеплення*, *гіпноз* = *навіювання*, *дефект* = *вада*, *індиферентний* = *байдужий*, *інтернаціональний* = *міжнародний* та ін. Фахівець з історії наукового стилю Пилип Селігей, приміром, пояснює безмірну тепер ксеноманію: «вчитавши в іноземній літературі нові терміни», дехто з вітчизняних науковців «не обтяжує себе спробами знайти їм рівнозначники, а починає живосилом тягти ці терміни в рідну мову. Ніж розбудовувати питоме словництво, гадають вони, простіше використати готові англійські слова, трохи слов'янізувавши їх. [...] простіше кажучи, маємо вияв розумових лінощів» [8, с. 36]. Він наводить низку англійзмів, які вже загниджуються в медичному науковому дискурсі: *концепт* (поняття, тямка), *континуїтет* (безперервність, тяглість), *акцептант* (сприймач), *мутуальний* (взаємний, обопільний), *інтерація* (взаємодія), *облігаторний* (обов'язковий), *посибілятивний* (можливий), *маніфестувати* (виражати). На думку науковця, у мові українця такі одиниці сприймаються як покручі, як «стороннє тіло», як «лексичні прибудуди», і, врешті-решт, як елементи суржика [8, с. 36-37].

Лінгвістичний підхід до термінології – комплексний і системний. За своєю природою українська мова є, типологічно беручи, власнедіалектною, тобто сполучає елементи – нехай у неоднаковій мірі – всіх трьох діалектних груп (південно-західної, південно-східної та північної). Цим пояснюється її генетична закоріненість у власнеукраїнській лексиці та сприйнятливість до пуристичних норм. Коли мовознавці добирають і фіксують терміни, спираючись на настанови утилітарні й пуристичні, вони діють згідно з духом самої мови, відповідно до самої структурної налаштованості її.

Сучасні науковці-медики, не вирізняючись мовним чуттям, насаджують своєю

практикою невластиві українській мові риси. До запозичень відкритими є мови (з типологічного погляду), постали не з власних діалектів, а з поєднання двох мов або двох неспоріднених діалектів, наприклад, російська мова, чи та ж таки англійська. Завдяки своїй двоїстій, розщепленій природі ці мови легко вбирають різні запозичення. Наведені вище терміни-англізми широко представлені в російськомовних публікаціях на медичні теми, – взоруючись на них, українські медики й собі беззастережно переймають відмінний від українського підхід до термінології. Тому очищення наукової мови в медичній царині від англізмів сьогодні стоїть гостро й актуально. «Мовну особистість фахівця-лікаря визначає, найперше, професійний тезаурус (утіленої інформації). То ж, максимальна українізація терміносистеми сьогодні є вкрай потрібною», вважає Тетяна Єщенко [4, с. 45].

Усі ці проблеми є наслідком недостатньої мовної компетентності, низької культури читаності, міжмовної інтерференції (зокрема, українсько-російської), незнання лексичних, граматичних і стилістичних особливостей української літературної мови та звичка озиратися на «старшого брата». Шляхи подолання мовних огріхів у наукових студіях медичних фахівців – очевидні: 1) підвищення загальної мовної компетентності; 2) читання української літератури різногалузевої та різножанрової; 3) обов'язкове ознайомлення й користування медичними словниками, як перекладними, так і довідковими (енциклопедичними); 4) ознайомлення з довідковими й методичними матеріалами від лінгвістів (напр., Н. Руденко та Т. Симоненко подають переліки стандартних висловлювань, які часто є проблемними [7, с. 42-44; 9, с. 23-24]). Та крім практичної, велику вагу має й теоретична підготовка: для розуміння норм і правил, для розвинення мовного чуття фахівцям медичної сфери корисно довідатися про самі підходи до мовної норми й українського термінотворення. Понадстолітній досвід унормування довів дієвість і доцільність утилітарного й пуристичного підходів, яких і дотепер дотримуються українські термінологи та лексикографи, – і це вже на сьогодні усталена традиція.

Важливо пам'ятати, що «європеїзацію нашого суспільства не слід розуміти як сигнал одмовлятися від питомої спадщини. Так, сучасна українська мова має оновлюватися, збагачуватися, вдосконалюватися, але насамперед – із першоджерел». Ідучи в Європу варто переймати не англізми, а досвід інших європейських мов «легко творити й закріплювати в ужитку власні слова для найрізноманітніших нових понять» [8, с. 39-40].

## ЛІТЕРАТУРА

1. Гайда О. Національне та запозичене в сучасній медичній термінології. *Humanities & Social Sciences*. 2011. С. 102-103.
2. Герасименко О. Наукова мова дисертацій медичної галузі. *Проблеми української термінології: Міжнародна наук. конференція, 4-6 жовтня 2018 р.: Зб. наук. праць*. Львів, 2018. С. 56-59.
3. Качан І., Пахомова С., Федорова О., Непрядкіна І. Мовна грамотність лікарів-інтернів за фахом «Загальна практика – сімейна медицина». *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи: Зб. статей I Всеукраїнської наук.-практ. конференції (Полтава, 11-12 травня 2016 р)*. Харків: 2016. С. 99-102.
4. Єщенко Т. Медичний термін як засіб лексичного вираження текстової категорії «інформативність». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2018. Серія «Проблеми української термінології». №890. С. 42-45.
5. Місник Н., Симоненко Л. Про «стан здоров'я» мови медицини (термінологічний аспект). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2002. Серія «Проблеми української термінології». №453. С. 262-269.
6. Нетребчук Л., Скуратова Т. Головні шляхи розвитку медичної термінології. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи: Збірник статей V Міжнародної наук.-практ. конференції (Полтава, 19-20 листопада 2020 р)*. Полтава, 2020. С. 305-309.

7. Руденко Н. П. Типи синтаксичних помилок у науковому тексті. *Типологія помилок у науковому тексті: зб. наук. праць*. Черкаси, 2011. С. 37-44.
8. Селігей П. Чужого навчаємося, а свого цураємося... *Дивослово*. 2008. №7. С. 36-40.
9. Симоненко Т. В. Типологія помилок у категорійному апараті наукового тексту. *Типологія помилок у науковому тексті: зб. наук. праць*. Черкаси, 2011. С. 16-24.

УДК 378.12/.147

**Л.Ф. Каськова, О.С. Павленкова, Л.І. Амосова, Ю.І. Солошенко**  
**Полтавський державний медичний університет, Україна**  
**СУЧАСНІ ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ**

*Формування компетентності викладачів (педагогів) у рамках модернізації сучасної освіти і водночас, з визначенням їхнього рівня сформованості, ведення роботи з усунення допустимих недоліків вважається однією з важливих вимог сьогодення. У статті розглянуто питання формування професійної компетентності лікаря-педагога. Обговорено актуальність рівня сформованості професійної компетентності викладача та його розвиток у наш час. Натепер, актуальними є особисті якості педагога, його вміння ставити завдання та цілі педагогічної діяльності, мотивування навчальної діяльності, інформаційна компетентність, розробка програми педагогічної діяльності та прийняття педагогічних рішень, компетенції організації навчальної діяльності.*

**Ключові слова:** професійна компетентність викладача, система освіти, рівень сформованості компетентності, викладач, сфери компетенцій.

*Formation of the competence of teachers (pedagogues) within the framework of modernization of modern education and at the same time, with the determination of their level of formation, conducting work to eliminate permissible deficiencies is considered one of the important requirements of today. The article deals with the issue of the formation of the professional competence of a doctor-pedagogue. The relevance of the level of formation of the teacher's professional competence and its development in our time are discussed. Currently, the personal qualities of a teacher, his ability to set tasks and goals of pedagogical activity, motivation of educational activity are relevant. informational competence, development of a program of pedagogical activity and making pedagogical decisions, competence of the organization of educational activities.*

**Keywords:** teacher's professional competence, education system, level of competence formation, teacher, areas of competence.

Сучасні умови і темпи розвитку держави ставлять завдання перегляду цілей та обов'язків освіти. Напрями розвитку системи освіти мають на меті прискорений розвиток в порівнянні з іншими сферами суспільства, оскільки освіта пов'язана з розвитком людського потенціалу і водночас готує лідерів та фахівців для забезпечення реформ в інших її галузях [2, с.61]. Необхідність прискореного розвитку системи освіти, як і прийнято в розвинених країнах світу, є основою концепції навчального суспільства та дає можливість утримання найвищого рівня розвитку.

Доказом переходу до нової моделі освіти є відмова від пасивної ролі учасників процесу освіти, визнання лише активної позиції освіти, щоб дати можливість формуванню здатності здобувачів жити та працювати в інформаційному суспільстві та визначення особистої траєкторії освіти [3, с.75].

Отже, зростають вимоги до якості навчання, інтеграція його структури у світовий освітній простір, і за умов перебудови рівень соціальних очікувань ефективність всіх комплексів педагогічних наук кардинально змінюється.

Відомо, що формування професійної компетентності педагогів, а також розробка будь-яких шляхів визначення рівня її формування та їхнє практичне застосування з досягненням певних результатів, щоб на їх основі прискорити